

HOE VERDER?

De moderne mens (*Homo sapiens*) is amper 200.000 jaar oud. Zijn oudste tekenwerk dateert van 40.000 jaar geleden, zijn eerste landbouwactiviteiten ontstonden 10.000 jaar terug. Het is dus moeilijk om een doorzicht te geven naar de eerstkomende 100.000 jaar, zeker in een periode waarin de ontwikkelingen alleen maar sneller lijken te gaan. Een belangrijke vraag hierbij is of de menselijke fysiek en psyche de evolutie zullen kunnen bijbenen. Op grond van de re-

cente ontwikkelingen gaven wetenschappers in 2008 op de Global Catastrophic Risk Conference te Oxford de moderne mens een kans van slechts 19% om tot het jaar 2100 te overleven. Deze voorspelling lijkt niet reëel, maar is zeker niet uitsluitend gebaseerd op doemdenken of een sterfhuisconstructie.

Fysiek wordt de mensheid vooral bedreigd door niet te controleren nieuwe virusuitbraken, exorbitante vulkaaneruptions en ruimtestraling. De kans daarop is minimaal. Onze natuurlijke omgeving zal door menselijke activiteit echter beduidend veranderen. Alleen al door de opwarming van de aarde zullen 15 tot 37% van de soorten in 2050 verdwenen zijn. Hoe erg is dit verlies aan biodiversiteit? Al eerder in de geschiedenis van de aarde hebben massa-extincties plaatsgevonden. Op het einde van het Perm is mogelijk 80% van de soorten verdwenen. Op het einde van het Krijt, met het uitsterven van de dinosauriërs, was dat waarschijnlijk iets minder, maar wel duidelijk meer dan wat ons nu te wachten staat. In beide gevallen heeft de biodiversiteit zich ook weer hersteld, dus waar maken we ons druk over? De eerste tijd zal het ecosysteem beduidend simpler zijn, met weinig soorten, maar binnen een tijdspanne van enkele miljoenen jaren zullen complexiteit en stabiliteit gerepareerd zijn.

De vraag is alleen, waar zal de mens dan staan? Lost de technologie voor onze soort alle problemen op? Is het denkbaar dat de mens zal kiezen voor een voortbestaan als cyberachtig wezen, waarin ons genoom herhaaldelijk wordt aangepast? Zijn we in staat verouderingsprocessen te stoppen of zullen we voortdurend moeten blijven transplanteren, al dan niet met kunstmatige organen? Zullen we misschien kiezen voor een ander uiterlijk of zijn we inmiddels zo ingenomen met ons zelf dat we de fysieke evolutie van onze soort stopzetten?

Dit soort gewetensvragen is vooral typerend voor mensen van middelbare leeftijd. Deze categorie is toch al een uitzondering in het die-

renrijk. Waar andere soorten zich blijven reproduceren tot op hoge leeftijd, wordt de voortplanting bij de mens zo tussen het 40^e en 50^e levensjaar stopgezet. Vrouwen gaan vervolgens in menopauze, de meeste mannen sluiten zich daar vrijwillig bij aan. Vooral evolutionair is deze leeftijdscategorie interessant. Ondanks dat het grootbrengen van de jongen bij de mens lang duurt, kan niet alleen de zorg voor het nageslacht aan deze fase worden opgehangen. Het is

evident dat mensenkinderen pas na hun twintigste het adulte leven in stappen, maar dan nog houden hun ouders vele jaren in ruimte en tijd over. Hoewel het lichamelijke verval zich langzaam op middelbare leeftijd begint te manifesteren, blijven we geestelijk uitermate gezond, neemt hooguit de reactietijd wat af, maar wordt het cognitief afwegingsvermogen (sommigen zouden dit bestempelen als ervaring) groter. Dus wie maalt er om een rimpeltje of een kiloetje meer? We zijn samen met de Orka de enige soort die na het grootbrengen van het nageslacht nog tientallen jaren van leven kunnen invullen.

Wat is hiervan de evolutionaire oorsprong? De mens is een hoogontwikkeld sociaal dier dat tijdens zijn leven veel essentiële competenties opbouwt. Bij simpele wezens zouden deze, als instinct, genetisch worden vastgelegd. Bij de mens is de overdracht van vaardigheden van levensbelang. Dat gebeurt vrijwel uitsluitend door mensen van middelbare leeftijd die enerzijds daarvoor het denkvermogen en anderzijds daarvoor de tijd en de positie hebben. De tijd na het veertigste levensjaar wordt dus uitermate nuttig aangewend. Sterker nog, men zou kunnen stellen dat de soort al lang uitgestorven zou zijn als we deze middelbare leeftijdsgroep zouden missen. Zowel in de paleoantropologie als in de neurologie en de sociologie wordt het belang van de veertigers en vijftigers steeds meer onderkend. Daarmee is de mens een unieke soort die zich niet alleen richt op vulgaire voortplanting, maar het verschil laat zien tussen een menswaardig en een dierlijk bestaan. Dat doet mij vermoeden dat er over honderdduizend jaar geen fotomodellen meer zullen rondlopen, maar dat de wereld bevolkt zal zijn met gerimpelde vijftigers, de categorie die nu, overlopend van nostalgie, haar eigenwaarde zo slecht lijkt in te schatten.